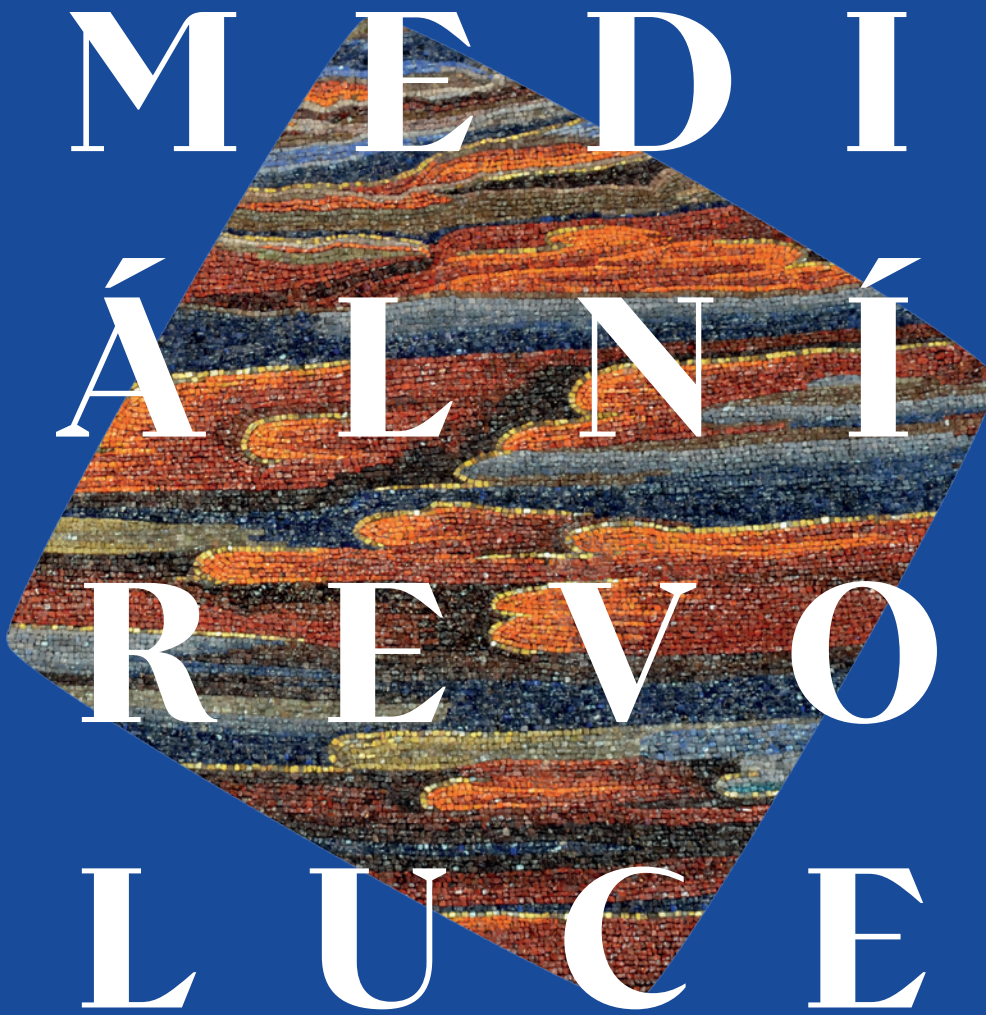

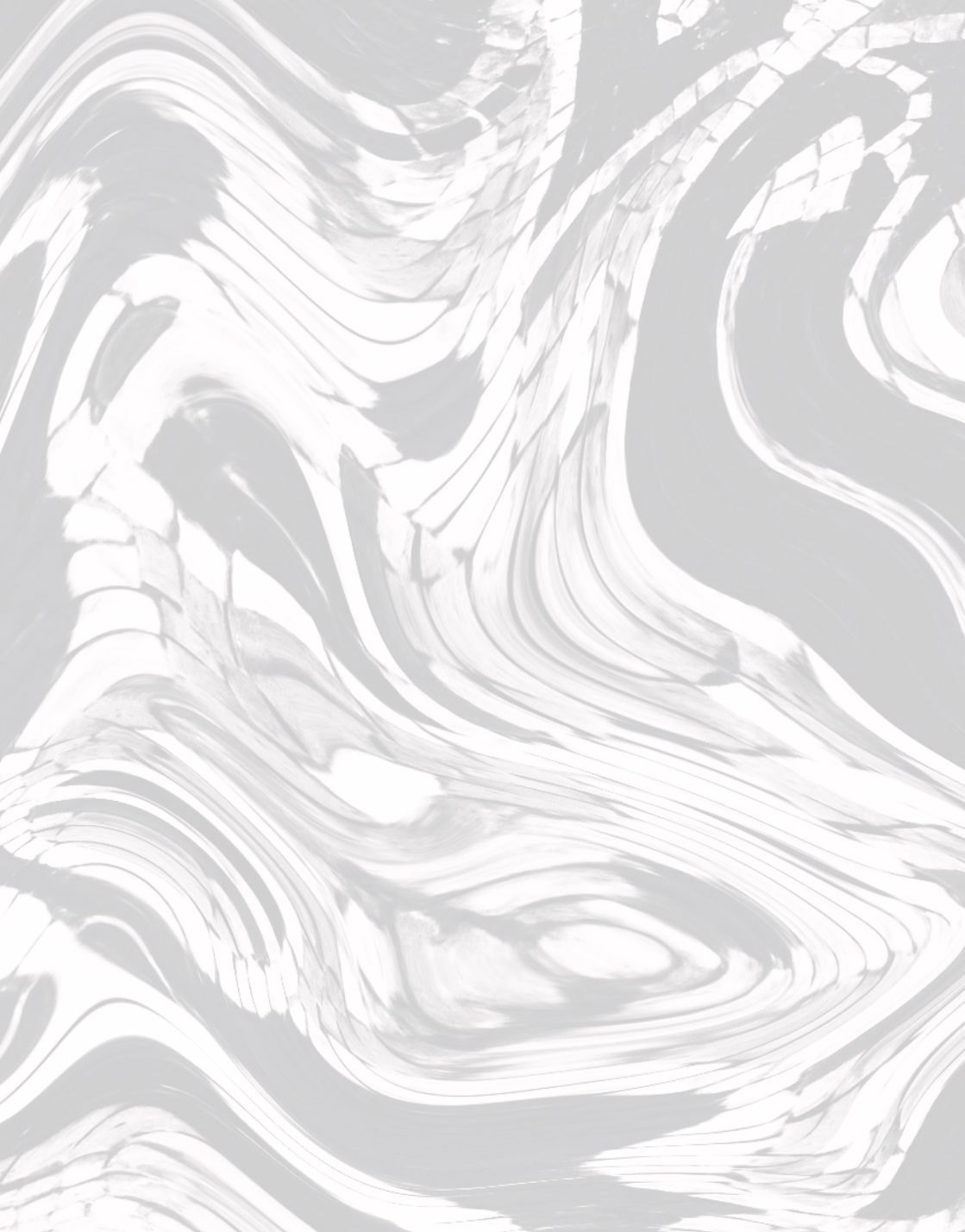
IVAN FOLETTI
ZUZANA FRANTOVÁ

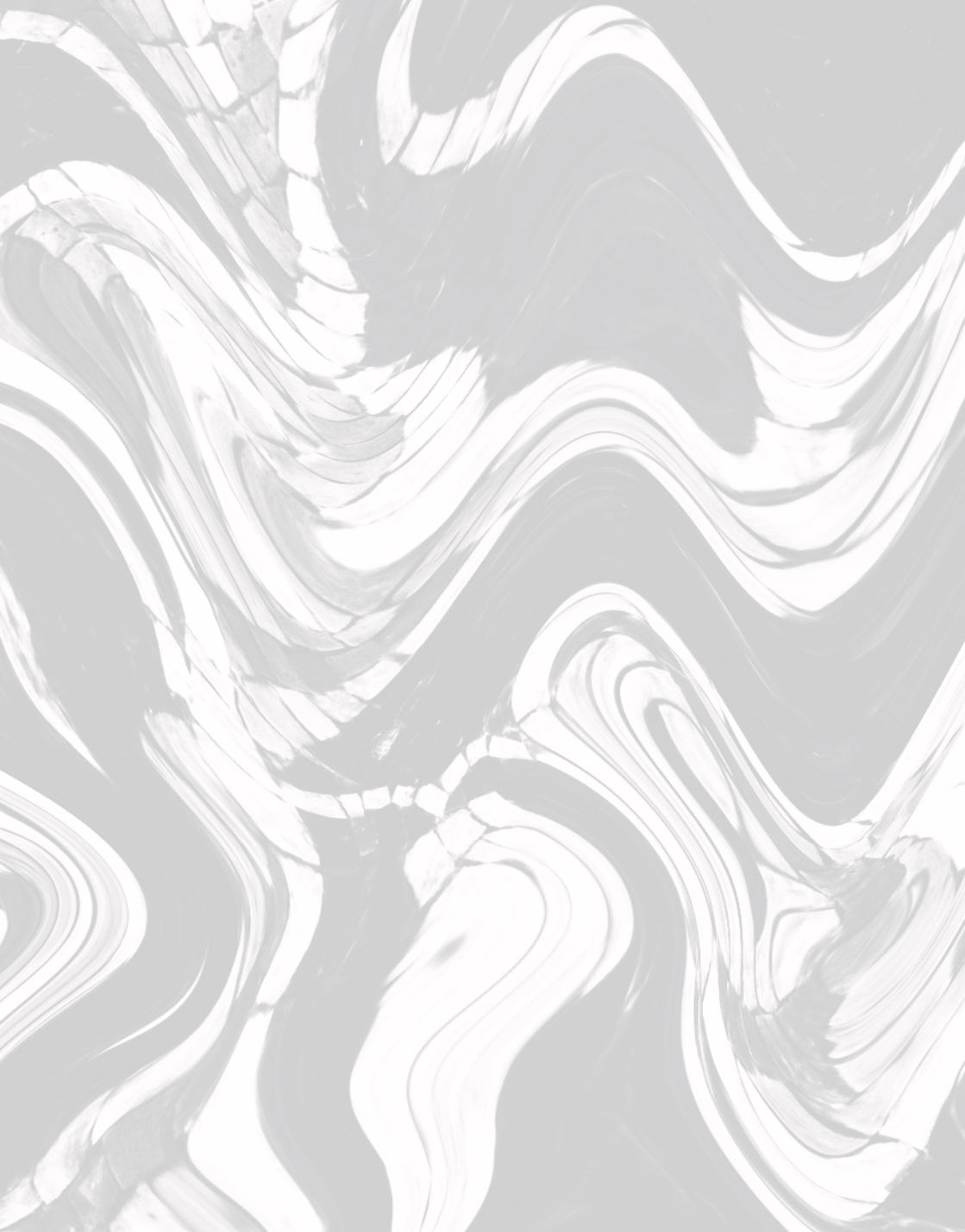
MEDI ÁLNÍ REVO LUCE

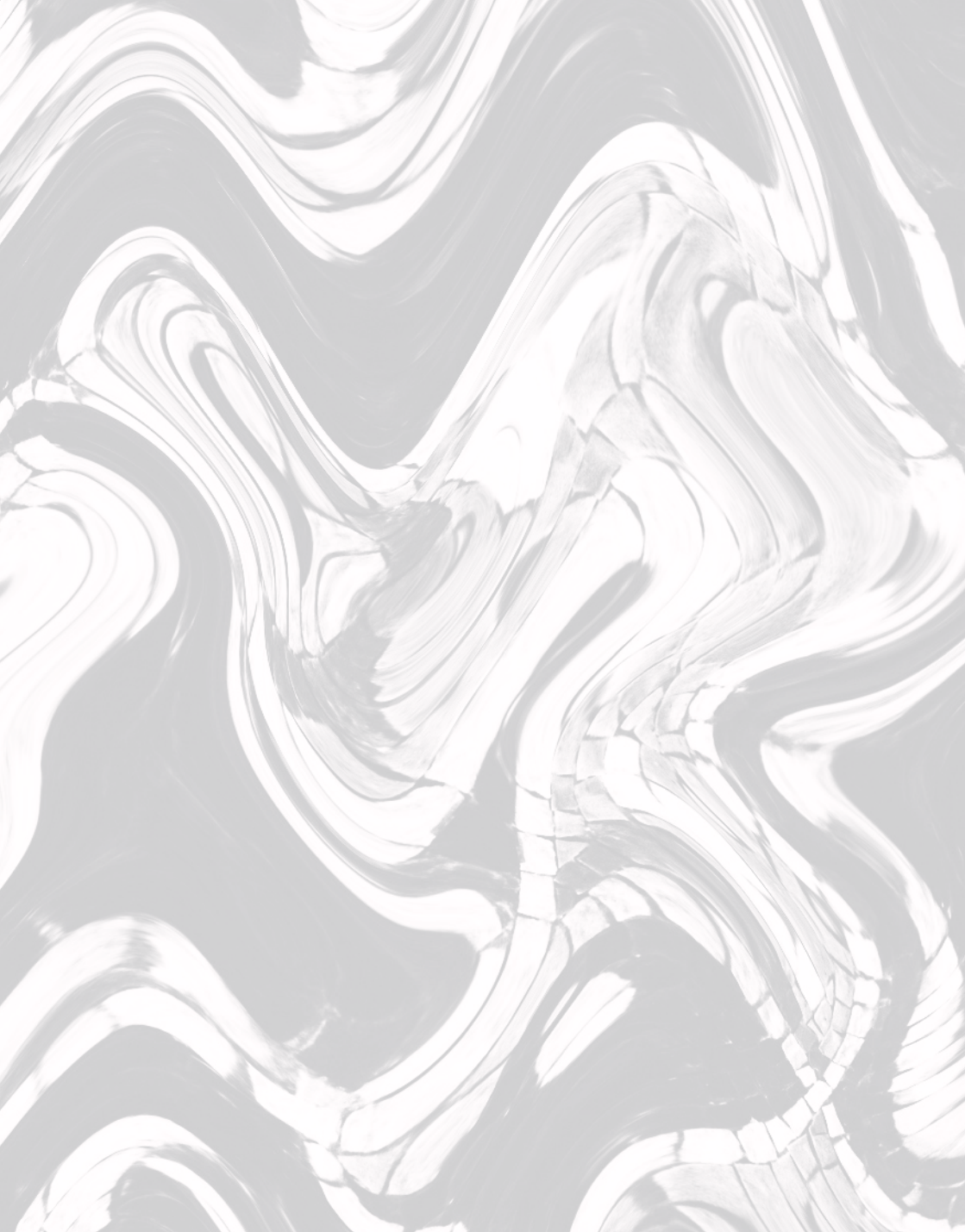

Christianizace Evropy, Ravenna
pátého století a jak obrazy mění dějiny

PARVA **Convivia**

Herbertu Kesslerovi
a Jiřímu Kroupovi
k narozeninám

I D E M
Ì Ñ J À
O V E R
E C U L

IVAN FOLETTI & ZUZANA FRANTOVÁ

M E D I
Á L N Í
R E V O
L U C E

Christianizace Evropy, Ravenna
pátého století a jak obrazy
mění dějiny

BOOKS & PIPES
MASARYKOVA UNIVERZITA
BRNO 2025

Edice **PARVA** Convivia, svazek 9

Redakční rada edice: Ivan Foletti (dir.),
Petra Hečková, Ondřej Jakubec, Jan Klípa

TEXT © Ivan Foletti, Zuzana Frantová, 2021

VYDÁNÍ © BOOKS & PIPES, z.ú. a Masarykova univerzita, 2021

ISBN 978-80-7485-232-9 (vázáno; BOOKS & PIPES)

ISBN 978-80-280-0670-9 (Masarykova univerzita. Brno)

ISBN 978-80-210-9854-1 (vázáno; Masarykova univerzita. Brno)

<https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-9854-2021>

**BOOKS
& PIPES**

**MUNI
ARTS** Seminář dějin umění
Centrum raně
středověkých studií

OBSAH

Úvodem | **Jak se obrací říše / 13**

**Křesťané, obrazy a nová média
v „globálním“ Středomoří / 25**

**Obraz, rituál a jak se mění dějiny:
Baptisterium ortodoxních v Ravenně / 63**

Závěrem | **Když zářící obrazy
a rituály mění svět / 123**

Poznámky / **129**

Jmenný rejstřík / **153**

Rejstřík míst / **155**

English summary / **159**

JAK SE OBRACÍ ŘÍŠE*

Na počátku pátého století se v Římské říši koná neobyčejná svatba. Vdává se Melánie Mladší (383–439), římská aristokratka a jedna z nejbohatších dědiček své doby. Bere si svého bratrance, Valeria Piniana, taktéž pohádkového boháče, a stávají se tak jedním z nejzámožnějších párů v zemi. Brzy po svatbě se jim narodí dvě děti. Pak ale do jejich bezstarostného života přichází velké neštěstí – obě děti tragicky umírají. Melánie se vzdává všech radovánek a přemýšlí o smyslu bytí. Nezajímá ji už ani bohatství, ani manželství, ale touží po prostém životě v chudobě a odříkání. Nakonec se Melánii podaří přesvědčit i Valeria a mladí manželé činí nevídané rozhodnutí: prodávají všechnen svůj majetek. Ten je ovšem tak velký, že by jeho prodej mohl ohrozit ekonomickou rovnováhu říše, a tak musí mladý pár žádat o zvláštní povolení samotného císaře. Císař souhlasí. Melánie a Valerius rozdávají utržené peníze chudým a stěhují se do Jeruzaléma, aby se oddali mnišskému způsobu života.¹

† V téže době píše Augustin (354–430), filozof a biskup severo-afrického města Hippo, jednu z nejznámějších autobiografií západní civilizace, která v češtině nese poutavý název *Vyznání*.² Augustin v ní popisuje fenomén, kterému se tradičně říká „náboženská konverze“, tedy moment, kdy v životě člověka dochází k obratu a on přijímá novou víru. Augustin tuto zásadní proměnu ilustruje na svém vlastním příběhu. Z římského intelektuála, aristokrata a zámožného zhýralce se stává člověk, který pátrá po smyslu své existence. Opouští svou konkubínu, dává se pokřtít a zasvěcuje svůj život službě Bohu. Augustin

tento radikální obrat přímo spojuje s Božími zásahy, které ho dovedly k pochopení marnosti jeho dosavadního bytí. Klíčovou roli dle něj hraje v tomto procesu milost (*gratia*), tedy přímý zásah Boží do lidského života.³

† Příběhy Melánie i Augustina jsou známé a popisují hlubokou proměnu v životech výjimečných jednotlivců. Tuto proměnu protagonisté spojovali se zážitkem setkání s křesťanským Bohem. Podobná vyprávění bychom mohli nalézt napříč staletími (nejen) na křesťanském Západě. Namátkou můžeme zmínit Františka z Assisi (1182–1226), Ignáce z Loyoly (1491–1556) či Charlese de Foucaulda (1858–1916). Většinou jde o mimořádné osobnosti své doby, o „hrdiny“, které křesťanské církve dávají za vzor skutečné odevzdanosti Bohu.

† Jak ale probíhá konverze pro všechny ostatní? V roce 303 n. l. tvoří křesťané ve Středomoří jen asi dvacet procent obyvatel a čelí neobvykle silné vlně pronásledování. Někteří z nich se svého náboženství vzdávají, jiní jsou pro něj mučeni a popraveni. Avšak o dvě stě padesát let později už se ke křesťanství hlásí téměř celá populace tohoto rozsáhlého území.⁴ Co se mohlo stát? Jak je možné, že se k novému náboženství ve velkém obrací i běžní obyvatelé Římské říše?

† Významnou roli ve této změně zajisté hrají politická rozhodnutí císařů: Konstantin Veliký již v roce 313 křesťanství legalizuje, v roce 381 se křesťanství stává státním náboženstvím a jen o deset let později císař Theodosius I. zcela zakazuje pohan-ské kultury.⁵ Jsou však tyto politické kroky jediným vysvětlením tak rychlé konverze celé říše?